

Rapport

Datum: 31 juli 2006

Rapportnummer: 2006/261

Klacht

Verzoeker klaagt erover dat

- ambtenaren van het regionale politiekorps Utrecht bij de aanhouding van zijn zoon op 25 april 2003 pepperspray hebben gebruikt;
- het regionale politiekorps Utrecht bij de aanhouding van zijn zoon te veel politieambtenaren heeft ingezet.

Voorts klaagt verzoeker erover dat

- een politieambtenaar van het regionale politiekorps Utrecht hem niet voldoende heeft geïnformeerd over de aanhouding van zijn zoon;
- het regionale politiekorps Utrecht zijn verzoek om immateriële schadevergoeding heeft afgewezen.

Beoordeling

Algemeen

1. Op 25 april 2003 fietste verzoekers zoon J. 's avonds rond 21.45 uur met nog ongeveer acht andere jongeren door de Kerkstraat in Soest. Politieambtenaar V. was op dat moment met surveillance belast. In uniform gekleed reed hij in een opvallende dienstauto achter de groep jongeren, toen hij blijkens een door hem opgemaakt proces-verbaal van 26 april 2003 zag dat J. met zijn rechterbeen tegen het spatbord van een geparkeerde vrachtwagen trapt. Hierop heeft V. zijn dienstauto voor J. tot stilstand gebracht, waardoor J. stopte. Vervolgens heeft V. J. meegedeeld dat hij was aangehouden op verdenking van vernieling van de vrachtwagen. J. heeft zich aan deze aanhouding onttrokken. Rond 22.00 uur is hij alsnog aangehouden door politieambtenaren K. en P., die hem ter voorgeleiding aan de hulpofficier van justitie hebben overgebracht naar het politiebureau in Baarn. Na te zijn verhoord werd J. om 23.30 uur heengezonden.

2. J. is op 14 december 2004 door de politierechter te Utrecht veroordeeld tot een geldboete van € 100 wegens het plegen van wederspanningheid (zie Achtergrond, onder 1.). De politierechter heeft hierbij bewezen verklaard dat J. zich op 25 april 2003 met geweld tegen zijn aanhouding door politieambtenaar V. heeft verzet, door zich los te rukken nadat V., die werkzaam was in de rechtmatige uitoefening van zijn bediening, hem had aangehouden en vastgegrepen. Noch J. noch de officier van justitie heeft hoger beroep aangetekend tegen dit vonnis.

I. Ten aanzien van het gebruik van pepperspray

Bevindingen

1. Verzoeker klaagt erover dat politieambtenaar V. bij de aanhouding van J. pepperspray heeft gebruikt. Hij wil niet goedpraten dat J. tegen een vrachtauto heeft getrapt, maar hij vraagt zich af of het gebruik van pepperspray in verhouding staat tot hetgeen J. verkeerd heeft gedaan. Ook is hij van mening dat V. de pepperspray ondeskundig heeft gebruikt. V. zou namelijk diezelfde avond, toen verzoeker op het politiebureau kwam om navraag te doen naar J., tegen verzoeker hebben gezegd dat het gebruik van pepperspray niet goed was gegaan en dat hij zelf ook last had gehad van de pepperspray. Zowel V. als J. had betrouwde ogen, aldus verzoeker, die er verder op wees dat het niet zozeer J. was die zich aan zijn aanhouding wilde onttrekken, als wel zijn (ex-)vriend D. die zich tussen hem en V. drong. Naar aanleiding van deze actie van D. had V. met pepperspray gedreigd, waar J. zo van schrok dat hij in paniek was weggevlucht.

2. V. heeft J. omstreeks 22.50 uur verhoord. Blijkens het door V. opgemaakte proces-verbaal van verhoor heeft J. verklaard dat hij met zeven of acht vrienden en vriendinnen door Soest fietste. Toen hij langs een geparkeerde vrachtauto fietste, trapte hij uit baldadigheid met zijn rechterbeen tegen de linkervoorkant van de vrachtauto. Kort daarna werd hij aangesproken door een politieambtenaar - V. -, die hem zei dat hij was aangehouden. Toen de politieambtenaar zijn arm vastpakte, trok hij zijn arm los. Ook verklaarde J. dat hij tegen de politieambtenaar had gezegd dat hij niet mee wilde gaan, en dat hij wilde kijken wat er was beschadigd. Daarna zouden ze wel verder zien. De politieambtenaar had vervolgens gezegd "je gaat nu mee of ik spuit met pepperspray". Hierop had hij zich weer losgerukt en was hij weggerend. Korte tijd later was hij alsnog aangehouden, zo verklaarde J., die hieraan toevoegde dat hij wist dat hij zich schuldig had gemaakt aan het zich onttrekken aan zijn aanhouding.

3.1. Politieambtenaar V. heeft in een door hem op 26 april 2003 opgemaakt proces-verbaal vermeld dat hij J. aansprak toen deze zijn fiets tot stilstand had gebracht. Hij deelde J. mee dat hij was aangehouden wegens vernieling van een vrachtauto, waarop J. antwoordde dat hij niets had gedaan en niet meeding. V. heeft J. nogmaals gezegd dat hij was aangehouden en dat hij mee moest gaan, waarop J. weer had geantwoord dat hij niet meeding. Vervolgens heeft V. met zijn rechterhand J. vastgepakt bij diens linkerbovenarm. J. probeerde zich los te trekken en riep dat hij niet meeding en dat hij niets had gedaan. Het lukte V. om J. vast te houden, en V. deelde J. mee dat er geweld zou worden toegepast als hij niet meewerkte. Ook deelde hij J. mee dat hij pepperspray zou gebruiken. Toen J. weer zei dat hij niet meeding, deelde V. hem opnieuw mee dat hij pepperspray zou gebruiken als J. niet meewerkte.

Op dat moment ging één van de andere fietsers, een man, vlak voor V. staan. Deze man probeerde V. weg te houden van J., waarna J. zich wist los te trekken. V. heeft toen zijn busje pepperspray gepakt en in de richting van het gezicht van J. gespoten. De straal

pepperspray bereikte J. - die drie à vier meter verderop stond - niet. Toen V. nogmaals sprayde, overbrugde de straal pepperspray de afstand weer niet helemaal. De straal raakte J. gedeeltelijk in zijn gezicht. Hierna rende J. weg.

3.2. V. heeft op 26 april 2003 tevens een "meldingsformulier gericht gebruik pepperspray tegen personen" ingevuld naar aanleiding van het voorval met J. Op het formulier heeft V. vermeld dat er één verdachte, circa acht omstanders, en geen andere politieambtenaren aanwezig waren toen hij pepperspray gebruikte. Het gebruik van de pepperspray had tot doel de aanhouding van een persoon die zich aan aanhouding onttrok. De verdachte had geen geweld gebruikt, aldus V., die voorts invulde dat hij voorafgaand aan het gebruik van de pepperspray verbaal had gewaarschuwd. Naar zijn mening had de verdachte deze waarschuwing gehoord en begrepen. Hij had twee keer met pepperspray gespoten, waarbij hij één keer het gelaat van J. had geraakt. Tijdens het spuiten stonden zowel J. als hijzelf stil, aldus V. De afstand tussen hen bedroeg op dat moment tussen de één en vier meter, en zowel J. als hijzelf waren geraakt door de pepperspray. Er waren geen omstanders geraakt. Hij schatte in dat hij sterker was dan J., die niet onder invloed leek te zijn van drank of drugs. Verder was bij J. geen sprake van verwardheid of gestoord gedrag. Wel was J. enigszins agressief en overduidelijk emotioneel/opgewonden. Ook was bij J. volgens V. overduidelijk sprake van doelgerichtheid. Door de pepperspray werd J. niet volledig weerloos en kon hij niet veel makkelijker worden aangehouden, maar werd hij wel veel minder agressief. Verder vulde V. in dat hij niet of nauwelijks tevreden was over het effect van zijn pepperspraygebruik, en vermeldde hij op het formulier de opmerking "De ballistische straal van mijn pepperbusje voldeed geheel niet aan de normen. De straal belandde gedeeltelijk voor de verdachte en bij het indrukken van het busje kwam een wolk uit de spuitmond. Na een tweede keer drukken gelukte het mij de verdachte gedeeltelijk in het gelaat te raken."

4. Kort na het voorval heeft verzoeker een klacht ingediend bij de politie. Naar aanleiding hiervan heeft klachtonderzoeker R. de betrokken politieambtenaren gehoord. In aanvulling op hetgeen hiervoor onder 3. staat vermeld, verklaarde politieambtenaar V. dat op het moment dat hij J. destijds vastpakte omdat deze zei niet met hem mee te willen gaan, de groep jongeren om hem heen kwam staan op een afstand van ongeveer anderhalve meter. V. had toen geprobeerd contact te maken met de meldkamer, hetgeen niet meteen lukte. Gezien het feit dat J. luidkeels liet weten dat hij niet mee wilde gaan en vanwege de opdringerige omstanders had hij toen gedreigd met het gebruik van pepperspray. Hierop had J. geprobeerd weg te fietsen, en moest V. J. stevig vasthouden om dit te voorkomen. Nadat hij om voorrang had gevraagd bij de meldkamer kreeg hij eindelijk contact. Op het moment dat J. en de andere jongeren doorhadden dat er een tweede politieauto ter plaatse zou komen, kwamen twee of drie van de jongeren nog dichterbij staan. V. rook toen dat zij alcoholhoudende drank hadden genuttigd. Eén van de jongeren wilde J. bevrijden. V. had deze jongen weggeduwd en gezegd dat hij zich er niet mee moest bemoeien. Op dat moment had J. zich losgetrokken en van een afstand van ongeveer

twee à drie meter naar V. geschreeuwd dat hij niet mee wilde gaan. Hierop heeft V. weer gewaarschuwd voor het gebruik van pepperspray, waarna hij probeerde J. in het gezicht te spuiten. In plaats van een straal kwam er echter een soort stofwolk uit het busje pepperspray. De pepperspray kwam op ongeveer één à anderhalve meter voor V. op de grond terecht. Toen J. probeerde weg te lopen, had hij nogmaals gespoten. De straal was toen weinig beter, maar omdat hij inmiddels naar voren was gelopen had hij J. waarschijnlijk nog net aan de zijkant van diens hoofd geraakt. Hierop was J. weggelopen en had V. hem niet meer kunnen achterhalen. Hij was overgegaan tot het gebruik van pepperspray omdat het taalgebruik van J., het losrukken door J. en het gedrag van de overige jongeren behoorlijk bedreigend overkwamen, zo verklaarde V. Later had V. van een instructeur begrepen dat het wel eens vaker was voorgekomen dat er geen goede straal uit een busje pepperspray kwam, maar dat de oorzaak hiervan niet bekend was. In ieder geval had hij het busje op de voorgeschreven wijze gebruikt. Toen hij naderhand het busje in het bijzijn van zijn collega Vr. had getest op de binnenplaats van het politiebureau, werkte het busje weer niet naar behoren.

Politieambtenaar Vr. heeft bevestigd dat zij op de avond van 25 april 2003 - na de aanhouding van J. - samen met V. diens busje pepperspray heeft getest. Er was geen ballistische straal maar een wolk uitgekomen. Ook kwam de pepperspray met horten en stoten uit het busje.

In zijn rapportage vermeldde klachtonderzoeker R. dat de districtschef Eemland-Noord het gebruik van pepperspray door V. tegen J. achteraf had goedgekeurd. V. had terecht pepperspray gebruikt, en had dit op deskundige wijze gedaan, zo concludeerde R.

Op basis van de rapportage van R. liet de plaatsvervangend chef van het district Eemland-Noord verzoeker bij brief van 6 november 2003 weten de klacht niet gegrond te vinden. V. had de pepperspray gebruikt zoals hem dat was geleerd tijdens de trainingen van zijn beroepsvaardigheden. Dat er een wolk pepperspray uit het busje kwam in plaats van een straal kwam doordat het busje kennelijk defect was, aldus de plaatsvervangend korpschef, die hieraan toevoegde dat er gezien de omstandigheden terecht gebruik was gemaakt van pepperspray.

5. Naar aanleiding van een door verzoeker ingediend herzieningsverzoek heeft de Herzieningscommissie klachten van het regionale politiekorps Utrecht zich in januari 2004 over de zaak gebogen. De Herzieningscommissie overwoog dat J. deel uitmaakte van een groep jongeren van circa negentien jaar oud, dat V. constateerde dat er alcoholhoudende drank was geconsumeerd, dat één of meerdere jongens zich zowel verbaal als fysiek met de aanhouding bemoeide(n), dat V. ter plaatse geen ondersteuning had en dat V. J. meerdere malen had gewaarschuwd dat hij gebruik zou maken van pepperspray. Gelet op deze omstandigheden vond de Herzieningscommissie het niet onjuist dat V. gebruik had gemaakt van pepperspray. Verder constateerde de Herzieningscommissie dat V. niet kon worden verweten dat het busje pepperspray niet goed functioneerde. Hierbij werd nog

opgemerkt dat J. door het niet goed functioneren van het busje geluk had gehad, omdat hij hierdoor nauwelijks door de pepperspray was geraakt. De Herzieningscommissie adviseerde de korpsbeheerder dan ook de klacht op dit punt niet gegrond te verklaren. In overeenstemming met dit advies liet de korpsbeheerder verzoeker vervolgens weten dat zij de klacht niet gegrond achtte.

6. Tijdens het onderzoek van de Nationale ombudsman heeft de korpsbeheerder wederom het standpunt ingenomen dat zij de klacht niet gegrond acht. Bij de aanhouding van J. was pepperspray gebruikt naar aanleiding van het gedrag van J. en van de omstanders. Van het gebruik van pepperspray was een geweldsrapportage opgemaakt. De districtschef Eemland-Noord had het optreden van V. juist geacht en de officier van justitie had het niet noodzakelijk geacht om een nadere verantwoording van het gebruik van pepperspray te verzoeken, aldus de korpsbeheerder.

7. Tegenover een medewerkster van het Bureau Nationale ombudsman heeft politieambtenaar V. - in aanvulling op hetgeen onder 3. en 4. staat vermeld - verklaard dat J. ongeveer twee à drie meter bij hem vandaan stond toen hij pepperspray gebruikte, en dat pepperspray normaliter tot zo'n vijf meter ver kan spuiten. Hij had pepperspray gebruikt omdat J. zich aan zijn aanhouding onttrok en hij dacht dat de situatie zou escaleren. Hij kon J. niet op een andere manier tot bedaren brengen, aldus V., die hieraan nog toevoegde dat hijzelf - anders dan verzoeker stelt - geen tranende ogen had toen hij later die avond op het politiebureau met verzoeker had gesproken.

8. In reactie op het standpunt van de korpsbeheerder en de verklaringen van de politieambtenaren heeft verzoeker gesteld dat slechts één van de omstanders zich op een gegeven moment met de aanhouding bemoeide, terwijl de andere jongeren aan de overkant van de straat stonden en zich afzijdig hielden. Verder is verzoeker van mening dat het onoordeelkundig gebruik van pepperspray in de betreffende stukken wordt toegegeven. Ook het feit dat J. zich niet eigenhandig aan zijn aanhouding heeft onttrokken maar dat hij hiertoe door een omstander was aangezet, kwam goed uit de stukken naar voren, aldus verzoeker.

Beoordeling

9.1. Behoudens bij of krachtens de wet te stellen beperkingen heeft een ieder recht op onaantastbaarheid van zijn lichaam. Dit is neergelegd in artikel 11 Grondwet (zie Achtergrond, onder 2.). Ook in artikel 8 Europees verdrag voor de rechten van de mens (zie Achtergrond, 3.) is bepaald dat een inbreuk op ieders recht op respect voor zijn privéleven - waaronder mede wordt verstaan zijn lichamelijke integriteit - moet zijn voorzien bij wet. Het gebruik van geweld betekent een inbreuk op het recht op onaantastbaarheid van het menselijk lichaam. Op grond van artikel 8, eerste lid Politiewet is een politieambtenaar in de rechtmatige uitoefening van zijn bediening bevoegd geweld te gebruiken, wanneer het daarmee beoogde doel dit, mede gelet op de aan het gebruik van

geweld verbonden gevaren, rechtvaardigt (het proportionaliteitsvereiste) en dat doel niet op een andere wijze kan worden bereikt (het subsidiariteitsvereiste). Aan het gebruik van geweld gaat zo mogelijk een waarschuwing vooraf. Het geweldgebruik dient in verhouding tot het beoogde doel redelijk en gematigd te zijn (zie Achtergrond, onder 4.).

9.2. Onder het gebruik van geweld wordt mede verstaan het gebruik van pepperspray. In artikel 12a van de Ambtsinstructie staat onder meer vermeld dat het gebruik van pepperspray slechts geoorloofd is om - onder meer - een persoon aan te houden die zich aan aanhouding tracht te onttrekken of heeft onttrokken. Artikel 12b van de Ambtsinstructie bepaalt dat de betreffende politieambtenaar zo mogelijk eerst moet waarschuwen voor het gebruik van pepperspray, en ingevolge artikel 12c van de Ambtsinstructie mag pepperspray per geval ten hoogste tweemaal voor de duur van niet langer dan ongeveer een seconde worden gebruikt, en op een afstand van ten minste een meter (zie Achtergrond, onder 5.).

9.3. Er speelt voor de beoordeling van deze gedraging meer mee dan alleen de vraag of verzoekers zoon zich al dan niet aan zijn aanhouding heeft trachten te onttrekken. Volgens de Nota van toelichting op de wijziging van de Ambtsinstructie dient de bepaling dat het gebruik van pepperspray geoorloofd is om een persoon aan te houden die zich aan aanhouding tracht te onttrekken, niet dermate ruim te worden geïnterpreteerd dat iedere vorm van passief of actief gebrek aan medewerking aanleiding kan zijn voor gebruik van pepperspray. Tenzij er concrete aanwijzingen zijn dat de situatie escaleert, verlangen de algemene eisen van proportionaliteit en subsidiariteit dat in de eerste plaats aanhoudings- en zelfverdedigingsvaardigheden worden aangewend, ook om sterke gewelddadige verdachten of gewelddadige verdachten die onder invloed zijn van alcohol aan te houden. De gevolgen van pepperspray zijn te ingrijpend om op voorhand dit middel in plaats van aanhoudings- en zelfverdedigingsvaardigheden in te zetten (zie Achtergrond, onder 6.).

10. Bij de beoordeling van de klacht wordt vooropgesteld dat door de veroordeling van J. wegens wederspanning bij zijn aanhouding vast is komen te staan dat de aanhouding van J. door V. rechtmatig was. De rechter heeft immers bewezen verklaard dat V. destijds - toen hij J. aanhield - werkzaam was *in de rechtmatige uitoefening van zijn bediening*. Door de veroordeling is tevens onomstotelijk komen vast te staan dat J. zich heeft onttrokken aan zijn aanhouding door V. De Nationale ombudsman is verplicht dit rechterlijk oordeel in acht te nemen.

11. Vast staat dat er destijds naast V. geen andere politieambtenaren ter plaatse waren, terwijl J. deel uitmaakte van een groep van acht à negen jongeren. Ook is voldoende komen vast te staan dat ten minste één van de andere jongeren heeft getracht de aanhouding van J. te verhinderen of bemoeilijken. Verder heeft V. verklaard dat de jongeren - waaraan hij kon ruiken dat zij alcoholhoudende drank hadden genuttigd - op een gegeven moment dicht om hem heen kwamen staan.

De Nationale ombudsman is van oordeel dat V. op grond van deze omstandigheden terecht kon vrezen voor escalatie van de situatie.

12. Gelet op het feit dat J. zich destijds aan zijn aanhouding onttrok en gezien de terechte vrees voor escalatie van de situatie, mocht V. naar het oordeel van de Nationale ombudsman dreigen met het gebruik van pepperspray. Toen J. hierop bleef weigeren mee te werken aan zijn aanhouding, was V. bevoegd tot het gebruik van pepperspray en kon hij in redelijkheid ook gebruik maken van deze bevoegdheid. Niet is gebleken dat V. bij het gebruik van pepperspray ondeskundig zou hebben gehandeld. Het feit dat er niet een ballistische straal maar slechts een wolkje pepperspray uit zijn spuitbus kwam, valt V. immers niet te verwijten. Al met al is de Nationale ombudsman van oordeel dat er geen sprake is van schending van het recht op onaantastbaarheid van het lichaam.

De onderzochte gedraging is behoorlijk.

II. Ten aanzien van de hoeveelheid politieambtenaren die werd ingezet bij de aanhouding van verzoekers zoon

Bevindingen

1. Ook klaagt verzoeker erover dat de politie bij de aanhouding van zijn zoon teveel politieambtenaren heeft ingezet. Hij stelt dat er ongeveer drie politieauto's en drie motoragenten in een wilde en massale klopjacht achter J. zijn aangegaan nadat deze zich aan zijn aanhouding door V. had onttrokken. Verzoeker zegt niet te willen goedpraten dat J. een trap tegen een vrachtwagen heeft gegeven en zich daarna aan zijn aanhouding door V. heeft onttrokken. De inzet van zóveel politieambtenaren vindt hij echter niet in verhouding staan tot hetgeen zijn zoon - die hyperactief is - heeft gedaan. Het is niet terecht dat J. als een crimineel is behandeld, aldus verzoeker.

2. Kort na het voorval heeft verzoeker een klacht ingediend bij de politie. Naar aanleiding hiervan heeft klachtonderzoeker R. politieambtenaren V., P., K. en Vr. gehoord. Uit hun verklaringen komt het volgende beeld naar voren. V. heeft destijds aan de meldkamer doorgegeven dat J. zich aan zijn aanhouding had onttrokken en dat hij tevergeefs pepperspray had gebruikt tegen J. Ook heeft hij J.'s signalement en de richting waarin J. was weggelopen, doorgegeven. Naar aanleiding van de melding van V. hebben meerdere politieambtenaren de omgeving afgezocht naar J. Hierbij waren drie surveillancevoertuigen betrokken: politieambtenaren K. en P. kwamen samen in één auto ter plaatse, politieambtenaar Vr. kwam alleen in een auto ter plaatse, en V. was zelf nog in een auto ter plaatse. Ook was een politieambtenaar op de fiets betrokken bij de zoekactie naar J. Na korte tijd zagen K. en P. twee jongens lopen waarvan er één voldeed aan het opgegeven signalement. Toen zij de betreffende jongen aanspraken zei deze uit zichzelf dat hij zojuist met pepperspray was bespoten. Hierop hadden K. en P. de jongen aangehouden en geboeid overgebracht naar het politiebureau, waar V. hem heeft

verhoord. Volgens K. en P. is de aanhouding van J. op een normale en rustige wijze verlopen.

Klachtonderzoeker R. heeft in zijn rapportage vermeld dat als een politieambtenaar aan de meldkamer doorgeeft dat een verdachte zich heeft onttrokken aan zijn aanhouding, de meldkamer alle politieambtenaren die in de buurt zijn verzoekt uit te kijken naar deze verdachte. Gezien de verklaringen van de betrokken politieambtenaren achtte R. de klacht niet gegrond.

Op basis van de rapportage van R. liet de plaatsvervangend chef van het district Eemland-Noord verzoeker bij brief van 6 november 2003 weten de klacht niet gegrond te vinden.

3. Naar aanleiding van het door verzoeker ingediende herzieningsverzoek overwoog de Herzieningscommissie klachten van het regionale politiekorps Utrecht in januari 2004 dat het een normale gang van zaken was dat diverse beschikbare politieambtenaren worden gewaarschuwd als iemand is ontkomen na een aanhouding. Het zich onttrekken aan een aanhouding is een ernstig feit, dat zeker niet valt aan te duiden als onschuldig. Om die reden was de Herzieningscommissie van oordeel dat de inzet van politiemensen niet disproportioneel was geweest. Met betrekking tot verzoekers stellingen dat er sprake was geweest van een wilde klopjacht en dat J. als een crimineel was behandeld, merkte de Herzieningscommissie op dat een en ander niet werd gestaafd door de verklaringen van de betrokken politieambtenaren. Volgens deze verklaringen was de tweede aanhouding van J. op een rustige en kalme manier verlopen. De Herzieningscommissie adviseerde de korpsbeheerder dan ook de klacht op dit punt niet gegrond te verklaren. In overeenstemming met dit advies liet de korpsbeheerder verzoeker vervolgens weten dat zij de klacht niet gegrond achtte.

4. Ook tijdens het onderzoek van de Nationale ombudsman heeft de korpsbeheerder het standpunt ingenomen dat zij dit klachtonderdeel niet gegrond acht. Er zijn volgens haar niet buitenproportioneel veel politieambtenaren ingezet, er is geen sprake geweest van een wilde klopjacht en J. is op een normale wijze aangesproken en aangehouden.

5. Tegenover een medewerkster van het Bureau Nationale ombudsman hebben de betrokken politieambtenaren hun eerdere verklaring over de gang van zaken bij het opsporen en aanhouden van J. bevestigd. Hierbij benadrukten zij dat het de gebruikelijke gang van zaken is dat alle beschikbare eenheden die in de buurt zijn op zoek gaan naar een verdachte die zich aan zijn aanhouding heeft onttrokken.

6. Verzoeker heeft er in reactie op het standpunt van de korpsbeheerder en de verklaringen van de betrokken politieambtenaren op gewezen dat zijn zoon J. zich door de klopjacht van de politie zeer opgejaagd had gevoeld. Deze klopjacht met vijf politie-eenheden had langer geduurd dan in het proces-verbaal en het standpunt van de

korpsbeheerder stond vermeld, aldus verzoeker.

Beoordeling

7. Het evenredigheidsvereiste houdt in dat bestuursorganen voor het bereiken van een doel een middel aanwenden dat voor de betrokkenen niet onnodig bezwarend is en dat in evenredige verhouding staat tot dat doel.

8. De Nationale ombudsman gaat er op basis van hetgeen de betrokken politieambtenaren op dit punt hebben verklaard van uit dat destijds drie surveillancevoertuigen (met daarin politieambtenaren V., Vr., K. en P.) en een politieambtenaar op de fiets op zoek zijn gegaan naar J., naar aanleiding van de melding van V. dat J. zich aan zijn aanhouding had onttrokken. Het is voldoende aannemelijk dat het hierbij ging om de eenheden die destijds beschikbaar en in de buurt waren, en dat de zoektocht naar J. ongeveer een kwartier heeft geduurd.

9. De Nationale ombudsman kan zich vinden in de werkwijze van de politie om in geval een verdachte zich aan zijn aanhouding heeft onttrokken, de beschikbare eenheden die in de buurt zijn te laten uitkijken naar deze verdachte. Nu niet is gebleken dat de zoektocht naar J. op wilde wijze heeft plaatsgevonden, en nu deze zoektocht betrekkelijk kort

heeft geduurd, is de Nationale ombudsman van oordeel dat de politie op dit punt niet in strijd met het evenredigheidsvereiste heeft gehandeld.

De onderzochte gedraging is behoorlijk.

III. Ten aanzien van het informeren van verzoeker over de aanhouding van diens zoon

Bevindingen

1. Voorts klaagt verzoeker erover dat een politieambtenaar van het regionale politiekorps Utrecht hem op 25 april 2003 niet voldoende heeft geïnformeerd over de aanhouding van zijn zoon. Verzoeker stelt die avond om 22.15 uur te zijn gebeld door één van de getuigen van het voorval. Hij is toen naar het politiebureau in Soest gegaan om te horen wat er aan de hand was. De dienstdoende agent heeft rond 22.30 uur tegen hem gezegd dat hij maar naar huis moest gaan, omdat J. voor een ernstig vergrijp vastzat in een politiecel in Baarn en het nog wel enkele uren kon duren voordat J. zou worden vrijgelaten. Verzoeker zou 's nachts wel worden gebeld. Gelukkig was hij toch direct naar het politiebureau in Baarn gereden en kon hij J. om 23.15 uur mee naar huis nemen, aldus verzoeker. Op het politiebureau in Baarn heeft verzoeker gesproken met politieambtenaar V., die hem desgevraagd vertelde dat J. zich had verzet tegen zijn aanhouding. Toen verzoeker vervolgens vroeg waarom J. was aangehouden, had V. gezegd "wegens vernieling". Ook had V. gezegd dat het ging om een vrachtauto maar dat er geen schade bleek te zijn. Op

verzoekers vraag waarom er dan toch pepperspray was gebruikt, had V. geantwoord dat hij dat wel van zijn zoon J. zou horen, of dat hij het proces-verbaal kon opvragen.

J. was ten tijde van zijn aanhouding negentien jaar oud.

2. Zoals onder Algemeen.1. staat vermeld, heeft J. zich op 25 april 2003 rond 21.45 uur onttrokken aan zijn aanhouding door politieambtenaar V. Rond 22.00 uur is J. alsnog aangehouden door politieambtenaren K. en P., die hem ter voorgeleiding aan de hulpofficier van justitie hebben overgebracht naar het politiebureau in Baarn.

3. De korpsbeheerder heeft er in haar standpunt - waarin zij er kennelijk van uitging dat J. ten tijde van zijn aanhouding minderjarig was - op gewezen dat conform de richtlijnen de ouders van J. zijn ingelicht over diens aanhouding. Aangezien ouders meestal zo spoedig mogelijk worden ingelicht, wordt volstaan met de mededeling dat een minderjarig kind is aangehouden en waarvan hij/zij wordt verdacht. Nadere bijzonderheden kunnen dan nog niet worden verstrekt omdat het (uitgebreide) onderzoek en de verhoren nog moeten plaatsvinden, aldus de korpsbeheerder. Achteraf worden ouders wel uitvoerig geïnformeerd over de gang van zaken, en volgens de korpsbeheerder was dat in dit geval ook gebeurd.

Beoordeling

4. Het vereiste van actieve en adequate informatieverstrekking houdt in dat bestuursorganen burgers met het oog op de behartiging van hun belangen actief en desgevraagd van adequate informatie voorzien. Dit vereiste is onder meer uitgewerkt in artikel 27, eerste lid van de Ambtsinstructie, waarin is bepaald dat voor zover het bij of krachtens het Wetboek van Strafvordering bepaalde zich hiertegen niet verzet de politie een familielid of een huisgenoot van een ingeslotene zo spoedig mogelijk op de hoogte stelt van de insluiting. In het geval de ingeslotene minderjarig is, doet hij dit uit eigen beweging, indien de ingeslotene meerderjarig is, doet hij dit slechts op verzoek van de ingeslotene (zie Achtergrond, onder 5.).

5. Uit het onderzoek is gebleken dat J. rond 22.00 uur is aangehouden en dat verzoeker rond 22.15 uur door één van de jongeren met wie J. die avond op pad was, telefonisch is ingelicht over de aanhouding van zijn zoon, waarna verzoeker direct naar het politiebureau in Soest is gegaan. Voor zover verzoeker erover klaagt dat de politie hem niet uit eigen beweging heeft ingelicht over de aanhouding van J., merkt de Nationale ombudsman op dat het tijdsverloop tussen de aanhouding van J. en het telefoontje van de omstander zó kort is dat het de politie niet kan worden verweten dat zij verzoeker (nog) niet hadden gebeld.

Met betrekking tot de informatie die door de dienstdoende politieambtenaar in Soest aan verzoeker is verstrekt, merkt de Nationale ombudsman op dat deze informatie weliswaar

summier is, maar niet onjuist. J. zat immers inderdaad vast op het politiebureau in Baarn, hij was aangehouden voor een strafbaar feit dat redelijkerwijs als ernstig kan worden aangemerkt, en het had inderdaad nog enkele uren kunnen duren voordat J. zou worden vrijgelaten. Dat de politieambtenaar verzoeker aanraade om naar huis te gaan en daar te wachten tot hij zou worden gebeld was dan ook niet onjuist.

Ten aanzien van het korte gesprek dat V. op het politiebureau in Baarn met verzoeker heeft gevoerd, merkt de Nationale ombudsman op dat ook op dit punt geen sprake is van onjuiste informatieverstrekking. Voor zover verzoeker van mening is dat V. hem op dat moment uitgebreider had moeten informeren, wijst de Nationale ombudsman erop dat J. ten tijde van zijn aanhouding reeds meerderjarig was, en dat er geen rechtsregel bestaat op grond waarvan V. gehouden was meer informatie te verstrekken dan hij op dat moment heeft gedaan.

De onderzochte gedraging is behoorlijk.

IV. Ten aanzien van het verzoek om immateriële schadevergoeding

Bevindingen

1. Tot slot klaagt verzoeker erover dat de politie zijn verzoek om immateriële schadevergoeding heeft afgewezen. Verzoeker meent dat J. recht heeft op immateriële schadevergoeding omdat J. ten gevolge van de aanhouding en het daarbij gebruikte geweld druk en agressief was. Normaal gesproken gebruikte J. al medicijnen in verband met zijn hyperactiviteit, maar in de periode na 25 april 2003 gebruikte hij meer medicijnen om escalaties te voorkomen. J. had zich dagenlang afgevraagd waarom de politie was opgetreden alsof hij een lang gezochte crimineel was, en was dagenlang volkomen van slag geweest.
2. De plaatsvervangend chef van het district Eemland-Noord heeft verzoeker in reactie op diens klacht bij brief van 6 november 2003 laten weten het te betreuren dat het voorval bij J. tot gedragsverandering had geleid en dat hij hierdoor extra medicijnen moest gebruiken. Aangezien er conform de voorschriften was gehandeld en het gebruik van pepperspray gerechtvaardigd was, en gezien het feit dat J. zich mogelijk schuldig had gemaakt aan een strafbaar feit, wees de plaatsvervangend districtschef het verzoek om immateriële schadevergoeding echter af.
3. De korpsbeheerder heeft in reactie op dit klachtonderdeel laten weten dat er geen reden was om een immateriële schadevergoeding toe te kennen aangezien de rechtbank de aanhouding terecht heeft bevonden en er naar de mening van de officier van justitie en de districtschef geen disproportioneel geweld was gebruikt.

Beoordeling

4. Indien een verzoeker zich tot de Nationale ombudsman wendt met een klacht over de afwijzing van een verzoek om schadevergoeding, stelt deze zich bij de beoordeling van de beslissing tot afwijzing van schadevergoeding terughoudend op en toetst deze aan het redelijkheidsvereiste. Dit vereiste houdt in dat bestuursorganen de in het geding zijnde belangen tegen elkaar afwegen en dat de uitkomst hiervan niet onredelijk is. Wat betreft de gehoudenheid tot schadevergoeding brengt het redelijkheidsvereiste met zich mee dat de overheidsinstantie mag weigeren om financiële aansprakelijkheid voor ontstane schade te aanvaarden indien zij op goede gronden haar aansprakelijkheid betwist. In dat geval kan de overheidsinstantie het aan de burger overlaten om vragen betreffende de onrechtmatigheid van het handelen of betreffende de overige voorwaarden om de schadeclaim toe te wijzen desgewenst aan het oordeel van de burgerlijke rechter te onderwerpen. Dit is alleen anders wanneer de betwisting door de overheidsinstantie van haar aansprakelijkheid zo evident onjuist is dat de overheidsinstantie in redelijkheid niet tot haar beslissing had kunnen komen. Dan moet de afweging van het belang van de overheidsinstantie bij betwisting van haar gehoudenheid tot schadevergoeding tegenover het belang van de burger bij schadevergoeding worden geacht in strijd met het redelijkheidsvereiste te hebben plaatsgevonden.

5. Gelet op het hiervoor onder I.12. en II.9. gegeven oordeel dat het gebruik van pepperspray door V. gerechtvaardigd was en dat de politie bij de zoektocht naar J. niet in strijd met het evenredigheidsvereiste heeft gehandeld, is de Nationale ombudsman tevens van oordeel dat de politie in redelijkheid tot haar beslissing kon komen om geen immateriële schadevergoeding toe te kennen. Het feit dat J. na zijn aanhouding kennelijk dagenlang van slag is geweest en extra medicijnen heeft moeten gebruiken valt weliswaar te betreuren, maar kan de politie niet worden verweten.

De onderzochte gedraging is behoorlijk.

Conclusie

De klacht over de onderzochte gedraging van het regionale politiekorps Utrecht is niet gegrond.

Onderzoek

Op 11 februari 2005 ontving de Nationale ombudsman een verzoekschrift van de heer P. te Soest, met een klacht over een gedraging van het regionale politiekorps Utrecht.

Naar deze gedraging, die wordt aangemerkt als een gedraging van de beheerder van het regionale politiekorps Utrecht (de burgemeester van Utrecht), werd een onderzoek ingesteld.

In het kader van het onderzoek werd de korpsbeheerder verzocht op de klacht te reageren en een afschrift toe te sturen van de stukken die op de klacht betrekking hebben. Daarnaast werd van vijf bij de zaak betrokken politieambtenaren een verklaring opgenomen. Ook werd informatie ontvangen van de rechtbank Utrecht.

In verband met haar verantwoordelijkheid voor justitieel politieoptreden werd ook de hoofdofficier van justitie te Utrecht over de klacht geïnformeerd en in de gelegenheid gesteld haar zienswijze kenbaar te maken, voor zover daarvoor naar haar oordeel reden was. De genoemde hoofdofficier van justitie maakte van deze gelegenheid geen gebruik.

Tijdens het onderzoek kregen de korpsbeheerder en verzoeker de gelegenheid op de door ieder van hen verstrekte inlichtingen te reageren.

Het resultaat van het onderzoek werd als verslag van bevindingen gestuurd aan betrokkenen. De betrokken ambtenaren berichtten dat het verslag hun geen aanleiding gaf tot het maken van opmerkingen. De reactie van de korpsbeheerder gaf geen aanleiding het verslag op een enkel punt te wijzigen.

Informatieoverzicht

De bevindingen van het onderzoek zijn gebaseerd op de volgende informatie:

Op de zaak betrekking hebbende processen-verbaal van 25 en 26 april 2003, meldingsformulier geweldaanwending, meldingsformulier gericht gebruik pepperspray tegen personen en formulier voor hulpofficier van justitie ten behoeve van pepperspray-monitoring.

Klachtbrieven van verzoeker aan politie c.q. burgemeester van 28 april, 7 mei en 17 november 2003.

Rapportage van klachtbehandelaar R. van 5 november 2003, waarin onder meer verklaringen van verzoeker en de betrokken politieambtenaren zijn opgenomen, en de afdoeningsbrief van de plaatsvervangend districtschef Eemland-Noord van 6 november 2003.

Advies van de Herzieningscommissie van 27 januari 2004, en de hierop volgende klachtafdoeningsbrief van de korpsbeheerder.

Verzoekschrift van 10 februari 2005 en overige brieven van verzoeker aan de Nationale ombudsman van 17 november 2003, 16 februari 2004 en 5 september 2005.

Brieven van de Nationale ombudsman aan verzoeker van 27 januari en 15 maart 2004 en 28 september 2005.

Aan J. gerichte dagvaarding, het proces-verbaal van de terechtzitting van de rechtbank Utrecht van 14 december 2004 en aantekening mondeling vonnis van de rechtbank Utrecht van 14 december 2004.

Openingsbrieven van de Nationale ombudsman van 15 augustus 2005.

Verklaringen van politieambtenaren V., P., F., Vr. en K., afgelegd tegenover een medewerkster van het Bureau Nationale ombudsman.

Standpunt van de korpsbeheerder van 27 september 2005.

Reactie van verzoeker van 15 oktober 2005.

Reactie van de korpsbeheerder van 15 november 2005.

Nadere reactie van verzoeker van 1 december 2005.

Bevindingen

Zie onder Beoordeling.

Achtergrond

1. Wetboek van Strafrecht

Artikel 180

"Hij die zich met geweld of bedreiging met geweld verzet tegen een ambtenaar werkzaam in de rechtmatige uitoefening van zijn bediening, of tegen personen die hem daarbij krachtens wettelijke verplichting of op zijn verzoek bijstand verlenen, wordt als schuldig aan wederspanning gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste een jaar of geldboete van de derde categorie."

2. Grondwet

Artikel 11

"Ieder heeft, behoudens bij of krachtens de wet te stellen beperkingen, recht op onaantastbaarheid van zijn lichaam."

3. Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden (EVRM)

Artikel 8:

"1. Een ieder heeft recht op respect voor zijn privéleven, zijn familie- en gezinsleven, zijn woning en zijn correspondentie.

2. Geen inmenging van enig openbaar gezag is toegestaan in de uitoefening van dit recht, dan voor zover bij de wet is voorzien en in een democratische samenleving noodzakelijk is in het belang van de nationale veiligheid, de openbare veiligheid of het economisch welzijn van het land, het voorkomen van wanordelijkheden en strafbare feiten, de bescherming van de gezondheid of de goede zeden of voor de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen."

4. Politiewet 1993

Artikel 8, eerste en vijfde lid

"1. De ambtenaar van politie die is aangesteld voor de uitvoering van de politietaak is bevoegd in de rechtmatige uitoefening van zijn bediening geweld te gebruiken, wanneer het daarmee beoogde doel dit, mede gelet op de aan het gebruik van geweld verbonden gevaren, rechtvaardigt en dat doel niet op een andere wijze kan worden bereikt. Aan het gebruik van geweld gaat zo mogelijk een waarschuwing vooraf.

(...)

5. De uitoefening van de bevoegdheden, bedoeld in het eerste tot en met vierde lid, dient in verhouding tot het beoogde doel redelijk en gematigd te zijn."

5. Ambtsinstructie voor de politie, de Koninklijke Marechaussee en de buitengewoon opsporingsambtenaar

Artikel 12a

"1. Het gebruik van pepperspray is slechts geoorloofd:

- a. om een persoon aan te houden ten aanzien van wie redelijkerwijs mag worden aangenomen dat hij een voor onmiddellijk gebruik gereed zijnd wapen bij zich heeft en dit tegen een persoon zal gebruiken;
- b. om een persoon aan te houden die zich aan aanhouding, voorgeleiding of andere rechtmatige vrijheidsbeneming tracht te onttrekken of heeft onttrokken;
- c. ter verdediging tegen of voor het onder controle brengen van agressieve dieren.

2. Pepperspray wordt niet gebruikt tegen:

(...)

d. groepen personen."

Artikel 12b

"De ambtenaar waarschuwt onmiddellijk voordat hij gericht pepperspray tegen een persoon zal gebruiken, met luide stem of op andere niet mis te verstane wijze dat pepperspray gebruikt zal worden, indien niet onverwijld het gegeven bevel wordt opgevolgd. Deze waarschuwing blijft achterwege indien de omstandigheden de waarschuwing redelijkerwijs niet toelaten."

Artikel 12c

"Pepperspray wordt tegen een persoon per geval ten hoogste twee maal voor de duur van niet langer dan ongeveer een seconde gebruikt en op een afstand van ten minste een meter."

Artikel 27, eerste lid

"Voor zover het bij of krachtens het Wetboek van Strafvordering bepaalde zich hiertegen niet verzet stelt de ambtenaar een familielid of een huisgenoot van een ingeslotene zo spoedig mogelijk op de hoogte van de insluiting. In het geval de ingeslotene minderjarig is, doet hij dit uit eigen beweging, indien de ingeslotene meerderjarig is, doet hij dit slechts op verzoek van de ingeslotene."

6. Nota van toelichting op het besluit van 22 maart 2002 tot wijziging van de Ambtsinstructie voor de politie, de Koninklijke Marechaussee en de buitengewoon opsporingsambtenaar in verband met de invoering van het geweldsmiddel pepperspray

"(...) De algemene eisen van proportionaliteit en subsidiariteit brengen met zich mee dat slechts een geweldsmiddel mag worden ingezet indien de ernst van de situatie daarom vraagt en er geen ander, minder ingrijpend middel is om de persoon onder controle te krijgen. Het gebruik van geweld is slechts als ultimum remedium toegestaan. Indien in een situatie het gebruik van fysiek geweld tot het gewenste resultaat kan leiden, is de inzet van enig geweldsmiddel derhalve niet geoorloofd. Pepperspray veroorzaakt in het algemeen te veel leed door pijn om als alternatief voor aanhoudings- en zelfverdedigingsvaardigheden aangewend te worden.

(...)

Artikel 12a, eerste lid, onderdeel b

De bepaling dat het gebruik van pepperspray geoorloofd is om een persoon aan te houden die zich aan aanhouding, voorgeleiding of andere rechtmatige vrijheidsbeneming tracht te

onttrekken of heeft onttrokken, dient niet dermate ruim te worden geïnterpreteerd dat iedere vorm van passief of actief niet-meewerken aanleiding kan zijn voor aanwending van pepperspray. Tenzij er concrete aanwijzingen zijn dat de situatie escaleert, verlangen de algemene eisen van proportionaliteit en subsidiariteit dat in de eerste plaats aanhoudings- en zelfverdedigingsvaardigheden worden aangewend, ook om sterke gewelddadige verdachten of gewelddadige verdachten die onder invloed zijn van alcohol aan te houden. De gevolgen van pepperspray zijn als gezegd immers te ingrijpend om op voorhand het middel in plaats van aanhoudings- en zelfverdedigingsvaardigheden in te zetten. (...)"